

УДК 821.162.1-93-31:821.161.2-93-31.09

DOI: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2026.356478>Світлана Журба* **НАРАТИВНІ МОДЕЛІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ ПІДЛІТКІВ У ПРОЗІ МАЛГОЖАТИ-КАРОЛІНИ ПЕКАРСЬКОЇ ТА НАТАЛКИ МАЛЕТИЧ**

У статті проаналізовано наративні моделі репрезентації підліткового досвіду у творах «Клас пані Чайки» Малгожати-Кароліни Пекарської та «Щоденник Ельфа» Наталки Малетич. Дослідження зосереджено на художніх механізмах відтворення внутрішнього світу підлітка, проблемі ідентичності, ініціаційних мотивах і досвіді дорослішання, що характерно для літератури Young Adult. Основну увагу зосереджено на специфіці фокалізації, емоційній рефлексії, інтимізації наративу, розкритті внутрішнього світу героїв. З'ясовано, що обидва твори репрезентують підлітковий досвід як динамічний процес формування ідентичності, що розгортається в межах повсякденного соціального простору – школи, родини, дружнього кола. Вказано, що наративна організація текстів визначає специфіку моделювання внутрішнього світу героїв: у романі Малгожати-Кароліни Пекарської домінує поліфонічна структура, що формує мозаїчну картину підліткової спільноти, у творі Наталки Малетич переважає інтимізований, персоналізований спосіб оповіді, зосереджений на внутрішньому монолозі та щоденниковій рефлексії. Твори репрезентують типологічно співвідносні наративні моделі осмислення дитячого досвіду через внутрішню психологізацію (український досвід) та соціальну прагматику (польський досвід). Наративні стратегії роману та збірки оповідань формують багатовимірний художній образ підліткового світосприйняття, у якому поєднані індивідуальна психологічна глибина та соціокультурна зумовленість.

Ключові слова: підліткова література, Young Adult, світосприйняття, наратив, фокалізація, польська література, українська література.

Zhurba Svitlana. Narrative models of the representation of the world perception of adolescents in the prose of Malgozhata-Karolina Pekarska and Natalka Maletych.

The article analyzes the narrative models of the representation of adolescent experience in the works «Ms. Chayka's class» by Malgozhata-Karolina Pekarska and «The Elf's Diary» by Natalka Maletych. The research focuses on the artistic mechanisms of reproduction of the inner world of a teenager, the problem of identity, initiation motives and the experience of growing up, which is characteristic of Young Adult literature. The main attention is focused on the specificity of focalization, emotional reflection, intimation of the narrative, disclosure of the inner world of the heroes. It was found that both works represent the adolescent experience as a dynamic process of identity formation, which unfolds within the everyday social space – school, family, friendly circle. It is indicated that the narrative organization of the texts determines the specifics of the modeling of the inner world of the heroes: in the novel by Malgozhata-Karolina Pekarska, the polyphonic structure that forms a mosaic picture of the adolescent community dominates, in the work of Natalka Maletych, an intimate, personalized method of narration, focused on inner monologue and diary reflection, prevails. The works represent typologically related narrative models of understanding children's experience through internal psychologization (Ukrainian experience) and social pragmatics (Polish experience). The narrative strategies of the novel and short story collections form a multidimensional artistic image of the adolescent worldview, which combines individual psychological depth and socio-cultural conditioning.

Keywords: adolescent literature, Young Adult, world perception, narrative, focalization, Polish literature, Ukrainian literature.

Постановка наукової проблеми. Сучасна дитяча й підліткова література пропонують наративні моделі, зорієнтовані на психологічний досвід дитини та її екзистенційні пошуки. Українські та польські письменники актуалізують нові наративні форми репрезентації внутрішнього світу дитини без редукації його до дидактичних або моралізаторських схем, адже підлітки різних країн стикаються з ідентичними викликами. Художня стратегія наративізації дитячого досвіду в сучасній прозі постає не як ідеалізована модель «світлого дитинства», а як складний і суперечливий процес емоційного й екзистенційного становлення суб'єкта. Дитинство в цьому аспекті осмислене як динамічний етап формування наративної ідентичності (Поль Рікер), де саморозуміння героя сконструювано через інтерпретацію власного досвіду, пам'яті та переживань. Літературний текст фіксує подієву канву дорослішання й ініціаційного переходу, що детерміновані кризовими моментами втрати ілюзій, конфліктами з Іншим, досвідом самотності й тривоги.

Сучасна підліткова література в Польщі та в Україні поступово утверджується як автономний сегмент літературного процесу та окрема галузь наукового осмислення. Роман Малгожати-Кароліни Пекарської «Клас пані Чайки» (Małgorzata Karolina Piekarska «Klasa pani Czajki») (2004) та збірка оповідань Наталки Малетич «Щоденник Ельфа» (2015) є репрезентативними зразками Young Adult (YA) літератури (твори для підлітків і молоді 12–18 років). У цих текстах підлітковий досвід змодельовано через виразні наративні форми – щоденникову оповідь, розповідь від першої особи та

* Світлана Журба, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, Криворізький державний педагогічний університет (Кривий Ріг, Україна); e-mail: zss69@ukr.net.

внутрішню фокалізацію, що забезпечують ефект психологічної достовірності й наближеності до свідомості героя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна польська та українська літератури для підлітків є самостійними об'єктами літературознавчого аналізу та окремими предметними сферами гуманітарних студій. Активізація наукового інтересу до юнацької прози зумовлена розширенням її тематичного спектру (проблеми ідентичності, ініціації, травматичного досвіду, соціальної адаптації), зростанням її впливу на формування світоглядних і ціннісних орієнтирів молодого читача. Упродовж останнього десятиліття література для підлітків інтерпретується як автономна система з власними жанровими моделями, поетикою та адресатною стратегією. Жанрову специфіку прозових творів, адресованих підліткам, досліджує американський теоретик YA-літератури М. Карт (Michael Cart) у книзі «Підліткова література: від романтики до реалізму» («Young Adult Literature: From Romance to Realism») (Cart, 2010). В англomовному науковому дискурсі проблематику Young Adult активно розробляють Р.С. Трайтс (Roberta Seelinger Trites), Р.Т. Теллі-молодший (Robert Tally Jr.), М. Ніколаєва (Maria Nikolajeva), Р. Вассарман (Robin Wasserman). Вони розглядають підліткову прозу як автономне явище сучасної культури, що займає проміжну позицію між дитячою та дорослою літературними системами.

У царині історії літератури зросла кількість наукових публікацій, присвячених типології героя-підлітка, проблематиці ініціації, травматичного досвіду, гендерної та соціальної ідентичності, а також нарративним формам репрезентації дорослішання. В українській науці помітною є тенденція до поєднання історико-літературного огляду і систематизації творів, які відповідають віковим і соціальним запитам підлітків, із методичними й освітніми аспектами – праці У. Баран, Т. Качак, Л. Круль, В. Кизиловой, А. Мартинець, Л. Мацевко-Бекерської, Л. Овдійчук, О. Папуші, О. Слижук, К. Стецюк та ін. Польські літературознавці Й. Папужинська (Joanna Papuzińska) та Г. Лещинський (Grzegorz Leszczyński) зробили вагомий внесок в осмислення дитячої літератури кінця ХХ – початку ХХІ століть, вказали на наукове осмислення її як самостійного культурного феномену. Сучасна дитяча та підліткова польська проза стали об'єктами літературознавчого аналізу Ю. Міхалік (Justyna Michalik), Б. Станьов (Bogumiła Staniów), А. Унгегауер-Голомб (Alicja Ungeheuer-Gołab), Я. Чеховського (Jan Czechowski) та ін. У польській науковій традиції дослідники констатують активне становлення й жанрову кристалізацію літератури Young Adult, наголошуючи на її тематичній, поетикальній і рецептивній специфіці. Питання особливостей розвитку жанру польської новітньої підліткової літератури «young adult» досліджують в українському літературознавстві М. Приймак, А. Іскоростенська.

Порівняльно-типологічний аналіз творів Малгожати-Кароліни Пекарської та Наталки Малетич у сучасному літературознавстві не став предметом системного осмислення. Компаративний аналіз прози письменниць дасть змогу простежити, як сучасна література для підлітків працює з темою дорослішання, травми та повсякденності. Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення нарративних моделей репрезентації підліткового досвіду в польській та українській літературах, зокрема тих, що функціонують у парадигмі Young Adult.

Метою статті є порівняльний аналіз репрезентації підліткового світосприйняття в романі «Клас пані Чайки» Малгожати-Кароліни Пекарської та збірці оповідань «Щоденник Ельфа» Наталки Малетич з огляду на їхню нарративну організацію, тематичні домінанти та способи художнього осмислення шкільного простору.

Виклад основного матеріалу дослідження. У фокусі сучасної літератури для дітей та юнацтва постає не стільки подія, скільки її рецепція дитиною/підлітком. Європейська проза переживає етап «нарративного повороту», де ключовим стає не зовнішній сюжет, а спосіб рефлексії над ним. У сучасному літературознавстві Young Adult розглядають не лише як сегмент книжкового ринку, а як автономне поле репрезентації підліткової суб'єктності, що формує специфічну модель читача й особливу поетику. Західні дослідники наголошують на лімінальному характері YA: це література межовості – вікової (між дитинством і дорослістю), психологічної (між залежністю та автономією), соціальної (між родинним простором і публічною сферою).

У польській та в українській літературах Young Adult набула активності з початку ХХІ століття, порушуючи складні соціальні теми, руйнуючи уявлення про «легкість» підліткової літератури. Письменники розкривають питання ідентичності та ініціації особистості, дитячої дружби та підліткової закоханості, психологічної травми (депресія, самотність), булінгу та соціальної маргіналізації, гендерної саморепрезентації тощо. Герой-підліток переживає розрив між «я-дитина» і «я-дорослий», шукає власну автономію, переосмислює себе, конструює через оповідь. Це література, яка не просто «описує» підлітковість, а формує її мовний і культурний код – реалістичні романи про

повсякденне життя, реконструкція минулого через підлітковий досвід, метафоричне осмислення дорослішання.

Сучасна польська та українська проза репрезентують підліткову свідомість як автономну й самодостатню форму досвіду, здатну продукувати власні нарративні моделі осмислення реальності, інтерпретації подій і конструювання ідентичності. Роман Малгожати-Кароліни Пекарської «Клас пані Чайки» здобув популярність у Польщі, увійшов до списку молодіжних бестселерів і використовувався у школах як додаткова література. Твір присвячений викладачці польської мови і літератури школи № 92 м. Варшави – Барбарі Чайці, яка стала прототипом класної керівниці у творі. Сюжетна лінія охоплює трирічний період навчання учнів у варшавській гімназії, що дає змогу репрезентувати особливості польської освіти, психологічні виклики підліткового середовища. Авторка акцентує увагу на соціальних питаннях: родинної деструкції, майнової диференціації, релігійної нетерпимості та морально-етичних викликів, зокрема проблемах зради, вживання алкоголю неповнолітніми.

Твір Наталки Малетич «Щоденник Ельфа» приваблює підлітків актуальними для них темами: дорослішання та самоідентифікації, стосунків у колективі, відповідальності за власні вчинки, першої закоханості тощо. Збірка оповідань складається із дев'ятнадцяти автономних розділів, кожен із яких функціонує як смислово завершений епізод історії із життя підлітків. Оповідь ведеться від гомодієгетичного наратора (у кожному розділі це різні персонажі), що створює певні складнощі для сприйняття. Кожен розділ оформлений як окремий запис, постає як своєрідний «острів пам'яті» в загальній композиції твору – «Свято першого снігу», «Сестра», «Ботанік», «Все буде добре», «Ім'я для сестрички», «Біла мама» та ін. Фіксація події в модусі «тут-і-зараз» наближує наратив до пережитої, екзистенційно відчутної правди. Композиційна організація твору ґрунтується на фрагментарному відтворенні суб'єктивного досвіду, що відповідає особливостям юнацького світосприйняття – емоційно насиченого, ситуативного, мозаїчного, в якому важливими є не дати, а події та емоції, з ними пов'язані. Персонажами оповідань є діти різного віку – від одинадцяти до шістнадцяти років. В оповіданні «Велосипед» внутрішній конфлікт героя зумовлений ситуацією втрати – пошкодженням нового велосипеда, на придбання якого він тривалий час збирав кошти. Допомога Костика, причетного до дорожнього інциденту, та дядька Павла сприяє подоланню кризи та формує досвід довіри й взаємодопомоги. Оповідь у розділі «Хочу сестру» організована через внутрішню фокалізацію: події подаються крізь призму емоційного досвіду героїні, її чутливого сприйняття самотності дівчинки Оксани, з якою познайомилася в інтернаті під час концертної поїздки. Динаміка сюжету вибудовується як ініціаційний процес, у межах якого героїня проходить шлях від співпереживання до суб'єктної позиції, що реалізується в конкретному рішенні – зверненні до батьків із пропозицією прийняти Оксану до сім'ї. Згода батьків і тепла домашня атмосфера дозволяють дівчинці адаптуватися в новому середовищі, відчути емоційну безпеку й стабільність, назвати «*батьків мамою і татом*» (Малетич, 2015, с. 61).

У жанровому аспекті твір Наталки Малетич можна інтерпретувати як зразок сучасної української підліткової прози з виразним психологічним компонентом, де події другорядні порівняно з процесом внутрішнього становлення героя. Відповідно до теоретичних підходів до Young Adult літератури (зокрема, концепцій Р. Талсінгер та М. Карт), визначальною ознакою таких текстів є не стільки зовнішня подієвість, скільки процес формування ідентичності, переживання «межового» досвіду та моделювання простору саморефлексії. Показовим у цьому сенсі є розділ «Біла мама», у якому конфлікт вибудовується навколо підліткового протесту проти надмірної, на думку героїні, батьківської опіки. Імпульсивний учинок – втеча з тренування, поїздка до знайомого хлопця та рішення залишитися в нього на ніч – маркує спробу утвердити автономію й дистанціюватися від контролю дорослих. Відмова відповідати на телефонні дзвінки матері, а згодом вимкнення телефону, набувають символічного значення – це жест тимчасового розриву комунікації, прагнення «вимкнути» не лише зовнішній контроль, а й сам зв'язок із родинним простором. Наратив організований через внутрішню фокалізацію, що дозволяє простежити амбівалентність переживань героїні. Кульмінаційним моментом стає сон, у якому дівчинка бачить матір посивілою: «*Коли я нарешті задрімала, мені став снитися тривожний сон. Буцімто я бреду якимось полем у глибокому снігу. ...бачу ніби якусь постать, заліплена снігом. ...Це – моя мама. Вона в білій нічній сорочці, стоїть на снігу боса. Її обличчя, губи й волосся білі як сніг*» (Малетич, 2015, с. 141). Повернення додому й візуальний мотив посивіння матері поглиблюють драматизм ситуації: травматичний бекграунд родини актуалізується через інформацію про смерть старшого брата, про якого досі не згадували. Дівчина проходить шлях від протестного заперечення до емпатійного розуміння: вона починає усвідомлювати, що надмірна опіка є не проявом недовіри, а наслідком непрожитої втрати. Домінантним у збірці оповідань є психологічний аспект:

нарратив фокусується на зміні емоційних станів, кризі самоусвідомлення, спробах персонажів інтеріоризувати соціальні ролі та виробити власну систему цінностей.

Нарративна модель текстів Малгожати-Кароліни Пекарської та Наталки Малетич корелює із викладовою стратегією, вписується в парадигму сучасної Young Adult літератури, й, зосереджуючись на психологічній глибині образу дитини/підлітка, зберігає національно-культурну специфіку. Події в романі «Клас пані Чайки» подаються з точки зору різних персонажів («клас в обличчях»), але все спостерігаємо очима дівчинки Малгосі (тезки авторки), учениці гімназії, що створює ефект інтимізації, дозволяє відтворити фрагментарність підліткової свідомості. Нарратив у творі польської письменниці є поліфонічним: історії учнів класу переплетені, що формує мозаїчну картину дитячих страхів, надій і сподівань. Школа постає як простір соціалізації та випробувань, де відбувається формування цінностей, характерів і моделей поведінки. Образ учительки – пані Чайки, постає не лише як репрезентантки інституційної влади, а й як моральний орієнтир, посередниці між дитячим світом і світом дорослих, здатної підтримати, спрямувати й водночас поставити перед учнями важливі екзистенційні запитання.

Художню картину буття підлітків Малгожата-Кароліна Пекарська розширює «реалістичними описами життя родин, у яких зростають молоді люди», намагаючись «показати правдиві картини з життя польських родин початку ХХІ століття», проте уникає «як надмірної ідеалізації, так і драматизації життєвих ситуацій та песимізму» (Приймак & Іскоростенська, 2024, с. 203). Малгося вважала, що вона *«найменш заможна в класі. Але були й інші, кому не переливалося. Батько Наталії, слюсар-інструментальник, уже другий рік був безробітний. Невесело було й у Зосі, чия мама теж багато місяців сиділа без роботи. У класі було чимало учнів із неповних родин»* (Пекарська, 2012, с. 245). Соціальні трансформації суспільства безпосередньо позначаються на повсякденному досвіді підлітків, впливають на самоусвідомлення героїні та її сприйняття однокласників.

Нарративна стратегія твору Наталки Малетич вибудовується на внутрішній фокалізації: події подаються крізь призму суб'єктивного сприйняття героїв кожного розділу, що зумовлює психологізацію оповіді та зміщення акценту на суб'єктивізацію й емоційно-оцінну інтерпретацію реальності. Оповідь від першої особи є традиційною для літератури Young Adult, що «створює відповідне емоційно-експресивне тло, передає різноманітні реакції персонажів, налагоджує контакт з читачами» (Приймак & Іскоростенська, 2024, с. 204). Зовнішня подієвість мінімізована, натомість посилено увагу до внутрішніх криз підлітків, перших емоційно значущих переживань, сумнівів; увиразнено «сповідальну манеру оповіді, почуття та зовнішнє вираження – вчинки, мову, міміку» (Журба & Журба, 2024, с. 121). Плани героя оповідання «Усе шкереберть. І в цьому є сенс» змінюються у зв'язку з травмою батька. Хлопець замість літнього англомовного табору поблизу Лондона їде в карпатське село допомагати бабусі. Простір очікуваної «успішної» самореалізації змінюється на простір родинної відповідальності та щоденної праці. Зустріч із подругою дитинства Маринкою, спільні походи до лісу по ягоди й гриби, допомога бабусі в господарстві поступово змінюють внутрішній стан хлопця. Відчуття розчарування трансформується у прийняття, а вимушена відмова від власних планів стає поштовхом до переоосмислення цінностей: *«Це так дивовижно, що все може скластися неймовірно чудово, хоч спершу думаєш, що все летить шкереберть...»* (Малетич, 2015, с. 130). Авторка зосереджена на трансформації свідомості підлітка, його рефлексивному осмисленні та поступовому формуванні ідентичності.

Фокусування на цифровій комунікації (чати, блоги), щоденникових формах відображає сучасну медійну реальність підлітків у творі польської письменниці: *«Відколи в Малгосі з'явився комп'ютер, її контакти з Мацеком і Камілою децю змінилися. По-перше, вони з Мацеком без кінця обмінювалися мейликами. По-друге, коли не переписувалися, то базикали в чаті. По-третє, слали есемески з комп'ютера»* (Пекарська, 2012, с. 258). Українські підлітки так само активно інтегровані в цифровий простір: комунікують в інтернеті, спілкуються в соціальних мережах, обговорюють події особистого та суспільного життя, *«останні комп'ютерні ігри, модні гаджети та шкільні плітки»* (Малетич, 2015, с. 162). Щоденникові записи Наталка Малетич використовує тільки в останньому розділі твору, що дав назву збірці – «Щоденник Ельфа». Уписуючи в текстову канву замітки онкохворої дівчини, які знайшла її молодша сестра, авторка акцентує на емоційно значущих переживаннях, сумнівах й коливання самооцінки героїні. Виявляється, що обидві сестри мають, на їхню думку, незвичайну форму вух: *«20 травня. Мене в лікарні один хлопчик назвав Елфом. Прикольно так. А все через мої вуха, які стирчать з голови, як якісь локатори. Якби я не облисїла повністю від хіміотерапії, не стала би Елфом»* (Там само, с. 170).

У творі Наталки Малетич простежено модель «сенсорного переживання», в межах якої дитячий досвід репрезентується через конкретні, чуттєво насичені деталі та подієві маркери. У розділі «Свято

першого снігу» гра в сніжки постає не лише як елемент дитячої розваги, спосіб тілесного й емоційного проживання спільної радості (змагання між двома шостими класами), а пов'язана з досвідом болю та вразливості – хлопчик ненароком розбив сніжкою окуляри героїні. Сенсорний досвід болю та страху перед «осліпленням» передано через внутрішню фокалізацію, що концентрує увагу на тілесних відчуттях: *«Я не хотіла плакати, та сльози потекли самі, роз'їдаючи порізану щоку, що й без того пекла вогнем»* (Там само, с. 9). Конфлікт в оповіданні «Ярмарок hand made» вибудований навколо ситуації привласнення результату творчої праці: виготовлена героїнею листівка для шкільного ярмарку була викрадена однокласницею й представлена як власний доробок. Костюми для шкільного балу («Карнавал») стають маркером самопрезентації й пошуку власної ідентичності, адже зовнішній образ відображає внутрішню потребу бути побаченою й прийнятою.

Малгожата-Кароліна Пекарська обирає модель «соціального репортажу», в якому досвід репрезентовано через подію та діалог, адже герої діють у колективі, їхній досвід – це досвід взаємодії та зіткнення інтересів. Письменниця в інтерв'ю зазначала, що «... підлітки й досі шукають у книжках людей, схожих на себе, які мають подібні проблеми зі школою, навчанням, друзями чи родиною. Адже в тому, як зарадити собі в житті, можуть допомогти літературні герої» (Купріян, 2014). Учні класу пані Чайки – сором'язлива Малгося, товариський Мацек, зарозуміла Каська, старанна Кінга, тендітна Каміла, кумедна Ева, веселий Білий Міхал і понурий Чорний Міхал – різні за інтересами, характером, красою, фінансовим становищем. Школа для них постає не лише як освітній простір, а як соціокультурна мікро модель суспільства, де дитячий досвід формується через комунікацію, конфлікт і солідарність. Навчаючись три роки в одному класі гімназії, підлітки кожен по-своєму прагне презентувати себе, бунтує, але й вчиться мистецтву взаємопорозуміння, співпраці. Письменниця використовує поліфонічну структуру оповіді, де голоси різних персонажів переплітаються, створюючи динамічну панораму колективного досвіду. Для YA-літератури характерний акцент на процесі формування ідентичності героя в кризовому періоді дорослішання. Література в цьому контексті виступає як «місце» для моделювання соціальної, емоційної та моральної самосвідомості.

У романі «Клас пані Чайки» шкільний простір постає мікромоделлю суспільства, у якому світосприйняття героїв артикульоване в полі міжособистісних відносин. Діти разом святкують дні народження, Новий рік, їздять на екскурсії, слухають музику, беруть участь у конкурсах: *«В Урлах над Ливцем опинився майже весь клас пані Чайки. Перші канікули, під час яких вони по-справжньому можуть перезнайомитися!»* (Пекарська, 2012, с. 205). Досвід індивіда коригується з думкою колективу (класу), що робить модель оповіді соціально-центричною. Малгося переживає як сприймуть її нові однокласники; Каська зважає на думки щодо своєї зовнішності; Каміла здобуває прихильність однокласників тим, що не хвалиться прекрасним володінням англійської мови. Дитячий досвід у «Щоденнику Ельфа» постає як процес постійного відкриття світу й себе в ньому. Повсякденні події – школа, родина, дрібні радощі й тривоги – набувають екзистенційного виміру, оскільки переживаються вперше.

Спільними для польських та українських підлітків є навчання в школі, стосунки у шкільному колективі й з батьками, проведення вільного часу після уроків та на канікулах. Підлітки цікавляться культурними новинами: із захопленням слухають сучасну музику (українські діти – пісні Святослава Вакарчука, Грицька Чубая; музичні вподобання польських гімназистів – хіти «Нірвани», «Металіки»); читають книжки (прикметним є те, що герої Наталки Малетич захоплюються творами Барбари Космовської «Буба», «Оскар і Рожева Пані» Еріка-Емманюеля Шмітта; польські гімназисти Малгося і Мацек прочитали всі книжки про Гарі Потера Джоан Роулінг, «Кораліну» Ніла Геймана, роман Мер Кебот «Щоденник принцеси»); дивляться кінофільми («Людина в залізній масці», «Красуня і Чудовисько») тощо. Наталка Малетич підлітковий досвід моделює як внутрішнє зростання (self-growth) через творчість, самореалізацію героїв. Малгожата-Кароліна Пекарська розглядає як соціалізацію (adjustment) через подолання героями твору комунікативних бар'єрів та вибудовування особистих кордонів у соціумі.

Висновки. Викладова стратегія сучасної підліткової прози виявляється через внутрішню фокалізацію, фрагментарну композицію, поєднання рефлексивних і подієвих фрагментів, а також поліфонічну організацію наративу. Наративна оптика й YA-література інтерпретують підлітковий текст як простір конструювання наративної ідентичності, у межах якого герой не лише переживає події, а й осмислює власний досвід. Твори Малгожати-Кароліни Пекарської «Клас пані Чайки» та Наталки Малетич «Щоденник Ельфа» демонструють різні моделі осмислення підліткового світосприйняття, але водночас виявляють типологічну спорідненість у зображенні криз ідентичності, пошуку себе, емоційної вразливості та прагнення автономії. Українська письменниця зосереджує увагу на внутрішньому монолозі та індивідуальному досвіді, польська авторка в романі зображує колективний

вимір шкільного життя. Збірка оповідань Наталки Малетич є прикладом сучасного нарративу, в якому оповідь від першої особи, внутрішня фокалізація, щоденникова форма виконують ключову роль у репрезентації дитячого досвіду, забезпечують глибину психологічного письма. У романі «Клас пані Чайки» домінує поліфонічна модель: історії учнів переплітаються, утворюючи мозаїчну картину дитячих страхів, надій і соціальних ролей. Колективний вимір оповіді підкреслює соціальну зумовленість процесу дорослішання та залежність індивідуальної ідентичності від групових взаємодій.

Перспективою подальших досліджень є осмислення художньої інтерпретації дитячого нарративу в європейському літературному контексті.

ЛІТЕРАТУРА

Журба, С., & Журба, О. (2024). Щоденник як форма нарративу в прозі для дітей Оксани Думанської та Йоанни Ягелло. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 35 (74) / 4 (1), 118–123. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.4.1/21>

Купріян, О. (2014). «Слід карати тих, хто сідає за писання з наміром написати повчальну книжку». URL: <https://www.barabooka.com.ua/slid-karati-tih-hto-sidaye-za-pisannya-z-namirom-napisati-povchal-nu-knizhku/> (дата запити: 20.02.2026).

Малетич, Н. (2015). *Щоденник Ельфи*. Видавництво Старого Лева.

Пекарська, М.-К. (2012). *Клас пані Чайки*. ВД «Школа».

Приймак, А. М., & Искоростенська, А. В. (2024). Young Adult як напрям новітньої польської літератури для підлітків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, (65), 202–203. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.44>

Cart, M. (2010). *Young Adult Literature: From Romance to Realism*. American Library Association.

REFERENCES

Cart, M. (2010). *Young Adult Literature: From Romance to Realism*. American Library Association. (in English)

Kupriian, O. «Slid karaty tykh, khto sidaie za pysannia z namirom napysaty povchalnu knyzhku» [«Those who sit down to write with the intention of writing an educational book should be punished»]. URL: <https://www.barabooka.com.ua/slid-karati-tih-hto-sidaye-za-pisannya-z-namirom-napisati-povchal-nu-knizhku/> (data zapytu: 20.02.2026). (in Ukrainian)

Maletych, N. (2015). *Shchodennyk Elfa* [The Elf's Diary]. Vydavnytstvo Staroho Leva. (in Ukrainian)

Pekarska, M.-K. (2012). *Klas pani Chaiky* [Ms. Chayka's class]. VD «Shkola». (in Ukrainian)

Pryimak, A. M., & Iskorostenska, A. V. (2024). Young Adult yak napriam novitnoi polskoi literatury dlia pidlitkiv [Young Adult as a direction of the latest Polish literature for teenagers]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Filolohiia*, (65), 202–203. <https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.65.44> (in Ukrainian)

Zhurba, S., & Zhurba, O. (2024). Shchodennyk yak forma naratyvu v prozi dlia ditei Oksany Dumanskoj ta Yoanny Jagello [Diary as a form of narrative in prose for the children of Oksana Dumanska and Yoanna Jagello]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 35 (74) / 4 (1), 118–123. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.4.1/21> (in Ukrainian)

Дата надходження статті: 21.02.2026 року

Дата прийняття статті: 13.03.2026 року

Опубліковано: 01.04.2026 року